

Sälj dina dollar!

Socialpolitik nr 4/2006

Häromveckan noterade förtjusta börskommentatorer världen över att Dow Jones aktieindex i USA hade nått en ny topp. Det tog över sex år att överträffa den förra toppen, den som kom innan IT-bubblan sprack och börskurserna började rasa år 2000.

Det är nu, när tidningarnas ekonomisidor fylls av glada utrop och spådomar om fortsatt uppgång i världsekonomin, som man verkligen bör se upp. Krisen rycker allt närmare.

USA:s dubbla underskott

Den amerikanska ekonomin har de senaste åren gått som tåget. Tillväxten har varit hög, och både huspriser och aktiekurser har nått nya rekordnivåer. Men bakom denna skenbart ljusa utveckling döljer sig världshistoriens i särklass största utrikeshandelsunderskott. Och statsbudgeten har på några få år gått från överskott under Bill Clinton till enorma underskott under George W Bush.

Utrikeshandeln, först. Det årliga underskottet har under den senaste tolv månadersperioden ökat till drygt 850 miljarder dollar. Detta motsvarar, för att ta ett exempel, tio gånger mer än det totala u-landsbiståndet till världens fattiga länder. Eller 85 procent av världens årliga rustningskostnader på drygt 1.000 miljarder.

Översatt till mer begripliga siffror innebär detta, utslaget på hela befolkningen, att en amerikansk familj på fyra personer i genomsnitt lånar drygt 10.000 dollar varje år från omvärlden för att finansiera sin överkonsumtion.

USA har på kort tid blivit världens helt dominerande låntagare. USA svarar idag för 70 (sjuttio) procent av den samlade utlandsuplåningen i världen.

Är detta hållbart i längden? Nej, naturligtvis inte. Visserligen har USA en fördel jämfört med andra länder såtillvida att USA kan skuldsätta sig i sin egen valuta. Det kan inte t.ex. Nicaragua eller Zambia. Så länge det finns länder vars centralbanker är beredda att ta emot alla dollar och amerikanska statsobligationer som strömmar ut på marknaden kan underskotten finansieras. Men förr eller senare kommer sanningens ögonblick: omvärlden vill inte ha fler dollar.

Vilka är då långgivarna? På första plats kommer Kina, och därefter Japan, Taiwan, Sydkorea, Ryssland, Singapore, Indien och ett antal oljeexportörer.

Merparten av världens valutareserver finns idag i Asien. Mellan USA och överskottsländerna i Asien råder vad som närmast kan beskrivas som en finansiell terrorbalans: de länder som har stora dollartillgångar är rädda för en amerikansk konjunkturnedgång och för stora förluster när dollarn sjunker i värde. Men ju längre det dröjer, desto större riskerar raset att bli.

De senaste årens prisuppgång på olja, mineraler och andra råvaror har gjort att u-länderna som grupp har sett sina exportpriser stiga kraftigt, och många av dem hjälper

idag till att finansiera underskotten i världens rikaste land. Situationen är ovanlig: vi har vant oss vid att tala om "skuldkris" i länder som Mexico, Brasilien och Argentina, men idag är det USA som står vid randen av en skuldkris.

USA:s andra stora underskott är budgetunderskottet på knappt fyra procent av BNP, vilket motsvarar drygt 5.000 dollar för en amerikansk typfamilj. Inte heller detta är hållbart i längden.

Det går bra att ha ganska stora budgetunderskott så länge ekonomin växer så det knakar. Men när lågkonjunkturen kommer och arbetslösheten stiger kan den svenska budgetsaneringen på 90-talet komma att te sig enkel jämfört med den kris som nästa amerikanska president, eller kanske redan George Bush, kommer att tvingas ta itu med.

Vad händer då i resten av världen? För tjugo år sedan hade återverkningarna av en kris i USA varit enorma. Men USA:s roll som världens ekonomiska draglok har idag minskat kraftigt. Av den samlade tillväxten i världens BNP sedan år 2000 har Asien svarat för över hälften, och USA för mindre än tjugo procent.

Om en amerikansk kraschlandning med åtföljande internationell finanskris kan undvikas kan världsekonomin tuffa på ganska bra med hjälp av Asien, Europa och de allt viktigare medelinkomstländerna. Men blir det panik på aktie- och valutamarknaderna kan raset bli både stort och globalt. Och risken för ett omfattande handelskrig, utlöst av en amerikansk president som skyller alla problem på omvärlden, kan inte uteslutas.

I vilket fall som helst bör du sälja dina dollar snarast möjligt. Samt, givetvis, avyttra alla dina fastigheter i USA, om du inte redan har gjort det. Men spara gärna dina svenska kronor och indiska *rupees*.

Stefan de Vylder